Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

20. jaanuar 2022 *

Apellatsioonkaebus – Riigiabi – Lennujaamadele ja lennuettevõtjatele antav abi – Otsus, millega kvalifitseeritakse Frankfurt-Hahni lennujaama kasuks võetud meetmed siseturuga kokkusobivaks riigiabiks ja tuvastatakse, et seda lennujaama kasutavatele lennuettevõtjatele ei antud riigiabi – Tühistamishagi vastuvõetamatus – ELTL artikli 263 neljas lõik – Füüsiline või juriidiline isik, keda vaidlusalune otsus otseselt ja isiklikult ei puuduta – Tõhus kohtulik kaitse

Kohtuasjas C-594/19 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 2. augustil 2019 esitatud apellatsioonkaebus,

Deutsche Lufthansa AG, asukoht Köln (Saksamaa), esindaja: *Rechtsanwalt* A. Martin-Ehlers,

apellant,

teised menetlusosalised:

Euroopa Komisjon, esindajad: T. Maxian Rusche ja S. Noë,

kostja esimeses kohtuastmes,

Land Rheinland-Pfalz, esindaja: professor C. Koenig,

menetlusse astuja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: kolmanda koja president K. Jürimäe neljanda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud S. Rodin (ettekandja) ja N. Piçarra,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

on teinud järgmise

otsuse

1 Apellant Deutsche Lufthansa AG palub tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 17. mai 2019. aasta määruse Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon (T-764/15, ei avaldata, edaspidi „vaidlustatud kohtumäärus“, EU:T:2019:349), millega jäeti vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata tema hagi, milles ta palus tühistada komisjoni 1. oktoobri 2014. aasta otsuse (EL) 2016/788 riigiabi SA.32833 (11/C) (ex 11/NN) kohta, mida Saksamaa andis seoses 2009.–2011. aastal kehtestatud Frankfurt-Hahni lennujaama rahastamise korraga (ELT 2016, L 134, lk 1; edaspidi „vaidlusalune otsus“).

Vaidluse taust ja vaidlusalune otsus

2 Vaidluse tausta on vaidlustatud kohtumääruses kirjeldatud järgmiselt:

„1 Hageja [Deutsche Lufthansa] on Saksamaal asuv lennuettevõtja, kes tegeleb peamiselt reisijateveoga. Tema esimene baaslennujaam on Maini-äärse Frankfurdi (Saksamaa) lennujaam.

2 Ryanair Ltd on Iiri odavlennuettevõtja, kes kasutab Frankfurt-Hahni (Saksamaa) lennujaama rajatisi.

3 Frankfurt-Hahni lennujaam asub Saksamaal Land Rheinland-Pfalzi (Rheinland-Pfalzi liidumaa, Saksamaa) territooriumil, ligikaudu 120 km Maini-äärse Frankfurdi linnast ja 115 km Maini-äärse Frankfurdi lennujaamast. Kuni 1992. aastani asus kohas, kus on Frankfurt-Hahni lennujaam, sõjaväebaas. Sõjaväebaas muudeti seejärel tsiviillennujaamaks.

4 Alates 1. jaanuarist 1998 usaldati Frankfurt-Hahni lennujaama käitamine Flughafen Frankfurt Hahn GmbH-le (edaspidi „FFHG“ […]), mille kapital kuulus esiteks Maini-äärse Frankfurdi lennujaama käitajale Flughafen Frankfurt/Main GmbH-le kui enamusaktsionärile ja teiseks Land Rheinland-Pfalzile […]. Flughafen Frankfurt/Main müüs 31. detsembril 2008 kõik oma osad FFHGs Land Rheinland-Pfalzile, kellele kuulus kuni 2017. aastani enamusosalus 82,5%, ülejäänud 17,5% kuulus aga Land Hessenile (Hesseni liidumaa, Saksamaa), kes sisenes 2002. aastal FFHG kapitali.

5 FFHG osaleb alates 19. veebruarist 2009 Rheinland-Pfalzi liidumaa likviidsusfondis. See likviidsusfond on süsteem, mille eesmärk on optimeerida selle liidumaa erinevate valdusühingute, sihtasutuste ja avalike ettevõtjate likviidsuse ülejäägi kasutamist. Selle osaluse tõttu sai FFHG kasutada krediidiliini summas 45 miljonit eurot. See on esimene meede, mida [vaidlusaluses] otsuses analüüsiti.

6 FFHG sai 2009. aastal ka viis laenu Land Rheinland-Pfalzi Investitions und Strukturbankilt (edaspidi „ISB“). See on teine meede, mida [vaidlusaluses] otsuses analüüsiti.

7 Lõpuks tagas Land Rheinland-Pfalz ISB antud laenud 100% ulatuses. See on kolmas meede, mida [vaidlusaluses] otsuses analüüsiti.

8 Euroopa Ühenduste Komisjon tegi 17. juuni 2008. aasta kirjas Saksamaa Liitvabariigile teatavaks oma otsuse algatada esimene ELTL artikli 108 lõikes 2 ette nähtud ametlik uurimismenetlus FFHG rahastamise ja tema rahaliste suhete kohta eelkõige Ryanairiga. See juhtum registreeriti numbri SA.21121 all ja see puudutas 12 meedet, millest seitse olid võetud FFHG kasuks ja viis puudutasid nii Ryanairi kui mõne meetme puhul ka teisi lennuettevõtjaid (edaspidi „menetlus Hahn I“). Selle menetluse tulemusel tegi komisjon 1. oktoobri 2014. aasta otsuse (EL) 2016/789 Saksamaa antud riigiabi SA.21121 (C 29/08) (ex NN 54/07) kohta, mis on seotud Frankfurt-Hahni lennujaama rahastamisega ning Frankfurt-Hahni ja Ryanairi vaheliste finantssuhetega (ELT 2016, L 134, lk 46; edaspidi „otsus Hahn I“). See otsus on Üldkohtu kantseleis numbriga T-492/15 registreeritud hagi Deutsche Lufthansa *vs*. komisjon ese.

9 Vahepeal tegi komisjon 13. juuli 2011. aasta kirjaga Saksamaa Liitvabariigile teatavaks teise otsuse algatada ametlik uurimismenetlus seoses väidetava riigiabiga Frankfurt-Hahni lennujaamale, mis seisnes kolmes eespool punktides 5–7 nimetatud meetmes (edaspidi „[asjaomased] meetmed“). See otsus avaldati *Euroopa Liidu Teatajas* 21. juulil 2012 (ELT 2012, C 216, lk 1; edaspidi „otsus Hahn II“).

[Vaidlusalune otsus]

10 [Vaidlusaluses] otsuses leidis komisjon kõigepealt, et ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses on riigiabi, mis ELTL artikli 107 lõike 3 punkti c alusel on siseturuga kokkusobiv: esiteks Land Rheinland-Pfalzi likviidsusfondist FFHG käsutusse antud krediidiliin, teiseks ISB laenud nr 2 ja 5 ning kolmandaks Land Rheinland-Pfalzi antud tagatis, et katta ISB laenude tasumata jääk 100% ulatuses. Seejärel leidis komisjon, et ISB laenud nr 1, 3 ja 4 ei kujuta endast riigiabi.

11 Lisaks eespool punktis 8 viidatud otsusele Hahn I ja [vaidlusalusele] otsusele võttis komisjon 31. juulil 2017 vastu otsuse C(2017) 5289 riigiabi SA.47969 kohta, mida Saksamaa rakendas seoses Frankfurt-Hahni lennujaamale antud tegevusabiga (ELT 2018, C 121, lk 9; edaspidi „otsus Hahn III“). See otsus on Üldkohtu kantseleis numbriga T-218/18 registreeritud hagi ese. Lõpuks algatas komisjon menetluse hageja 2015. aastal esitatud kaebuse alusel, mis registreeriti numbriga SA.43260, ja laiendas seda mitu korda, et hõlmata 14 muud Frankfurt-Hahni lennujaama ja Ryanairi kasuks võetud meedet (edaspidi „menetlus Hahn IV“).“

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtumäärus

3 Apellant esitas vaidlusaluse otsuse tühistamiseks hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 29. detsembril 2015.

4 Euroopa Komisjon esitas 11. märtsil 2016 eraldi dokumendiga vastuvõetamatuse vastuväite, mille kohta esitas muu hulgas apellant oma seisukohad sama aasta 31. mail.

5 Kuigi Üldkohus otsustas 5. septembri 2017. aasta määrusega liita komisjoni vastuvõetamatuse vastuväite põhikohtuasjaga, leidis ta seejärel, et pärast seisukohtade vahetamist oli tal piisavalt teavet, et lahendada selle vastuväite küsimus määrusega.

6 Komisjon, keda toetas Land Rheinland-Pfalz esimeses kohtuastmes menetlusse astujana, vaidlustas vastuvõetamatuse vastuväites apellandi õiguse hagi esitada, kuna vaidlusalune otsus ei puudutanud teda otseselt ega isiklikult ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses.

7 Olles tuvastanud, et apellant ei olnud vaidlusaluse otsuse adressaat, analüüsis Üldkohus vaidlustatud kohtumääruses, kas tal on õigus esitada hagi selle põhjendusega, et see otsus puudutab teda kas otseselt ja isiklikult ELTL artikli 263 neljandas lõigus ette nähtud teise olukorra tähenduses või et see otsus puudutab teda otseselt ning kujutab endast halduse üldakti, mis ei vaja rakendusmeetmeid selles sättes ette nähtud kolmanda olukorra tähenduses.

8 See analüüs viidi vaidlustatud kohtumääruse punktides 85–145 läbi esiteks seoses õigusega esitada hagi ELTL artikli 263 neljanda lõigu teise olukorra alusel ja teiseks selle kohtumääruse punktides 146–150 seoses õigusega esitada hagi selles sättes ette nähtud kolmanda olukorra alusel.

9 Selleks analüüsis Üldkohus kõigepealt, kas vaidlusalune otsus puudutab apellanti isiklikult ELTL artikli 263 neljanda lõigu teise lauseosa tähenduses.

10 Selles kontekstis tõdes Üldkohus kõigepealt vaidlustatud kohtumääruse punktis 95, et apellandi argumente arvestades tuleb analüüsida, kas vaidlusalune otsus puudutab teda isiklikult, tegemata vahet kõnealustel meetmetel.

11 Sealjuures analüüsis Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktides 96–109 esiteks, kas apellandi olukorda võib vaatamata sellele, et kõnealuses asjas oli algatatud ametlik uurimismenetlus, samastada huvitatud poole olukorraga, kes taotleb ilma ametliku uurimismenetluseta tehtud otsuse tühistamist. Üldkohus leidis selle kohtumääruse punktis 110, et see nii ei olnud ja tema tühistamishagi vastuvõetavuse põhjendamiseks ei piisa sellest, kui ta tugineb asjaolule, et ta on huvitatud kolmas isik, kes on ettevõtjana konkurentsis Ryanairiga, kellele vaidlusalused meetmed üle kanti.

12 Teiseks analüüsis Üldkohus apellandi argumente selle kohta, et vaidlusalune otsus, mis tehti ametliku uurimismenetluse lõpus, puudutab teda isiklikult, ning leidis eelkõige vaidlustatud kohtumääruse punktis 142, et apellant ei ole asjakohaselt põhjendanud, miks vaidlusalune otsus võib rikkuda tema õiguspäraseid huve, kahjustades oluliselt tema seisundit asjaomasel turul. Seetõttu otsustas Üldkohus kohtumääruse punktis 144, et apellant ei ole tõendanud, eriti tema konkurentsisuhte kohta ettevõtjaga, kes saab kõnealustest meetmetest soodustusi, et vaidlusalune otsus puudutab teda isiklikult ELTL artikli 263 neljanda lõigu teise lauseosa tähenduses.

13 Analüüsides seejärel, kas hagi on ELTL artikli 263 neljanda lõigu kolmanda lauseosa alusel vastuvõetav, tõdes Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 150, et kõnealuseid meetmeid ei võetud abikava alusel ja need on seega üksikmeetmed. Kohus järeldas sellest, et vaidlusalust otsust ei saa kvalifitseerida „halduse üldaktiks“ selle sätte tähenduses ja apellandil ei ole õigust seda sel alusel vaidlustada.

14 Seega jättis Üldkohus hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

Poolte nõuded ja menetlus Euroopa Kohtus

15 Apellant palub Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtumäärus;

– rahuldada esimeses kohtuastmes esitatud nõuded ja tühistada vaidlusalune otsus;

– teise võimalusena saata kohtuasi Üldkohtule tagasi ning

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

16 Komisjon ja Land Rheinland-Pfalz paluvad Euroopa Kohtul:

– jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja

– mõista kohtukulud välja apellandilt.

Apellatsioonkaebus

17 Apellatsioonkaebuse põhjendamiseks esitab apellant kuus väidet. Esimese väite kohaselt on rikutud menetlusnormi, ELTL artikli 263 neljandat lõiku ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 47, kuna Üldkohus viitas vaidlustatud kohtumääruse põhjendamiseks menetluse Hahn IV algatamise otsusele, kuulamata enne selles küsimuses ära apellanti. Teise väite kohaselt on abikavadega seoses tehtud ilmne hindamisviga, rikutud ELTL artikli 263 neljandat lõiku ja põhjendamiskohustust. Kolmanda väite kohaselt on rikutud ELTL artikli 263 neljandat lõiku, harta artikleid 47 ja 41 ning menetluslikke tagatisi ja tehtud ilmne hindamisviga, kuna Üldkohus ei kasutanud 17. septembri 2015. aasta kohtuotsusest Mory jt *vs.* komisjon (C-33/14 P, EU:C:2015:609) tuleneva kohtupraktika kohast „esimest alternatiivi“. Neljanda väite kohaselt on rikutud ELTL artikli 263 neljandat lõiku, kuna sellest kohtupraktikast tuleneva „teise alternatiivi“ sisulisi tingimusi on kohaldatud vääralt. Viienda väite kohaselt on rikutud ELTL artikli 263 neljandat lõiku, tõhusa kohtuliku kaitse ja poolte võrdsuse põhimõtet ning tehtud ilmne hindamisviga, kuna Üldkohus kohaldas liiga rangeid kriteeriume selle tõendamisele, et tema seisundit asjaomasel turul on oluliselt kahjustatud. Kuuenda väite kohaselt on tehtud ilmne hindamisviga, kuna Üldkohus leidis, et vaidlusaluse otsuse esemeks olevad meetmed ei kahjustanud oluliselt tema seisundit asjaomasel turul.

Esimene ja kolmas väide, et on rikutud õigusnormi ja apellandi menetlusõigusi, kuna Üldkohus ei analüüsinud, lähtudes kriteeriumist, mis puudutab huvitatud isiku menetlusõiguste kaitset komisjoni haldusmenetluses, küsimust, kas vaidlusalune otsus puudutas apellanti isiklikult

Poolte argumendid

18 Oma esimeses ja kolmandas väites, mis puudutavad vaidlustatud kohtumääruse punkte 96–110 ning 112 ja järgnevad ning mida tuleb analüüsida koos, heidab apellant Üldkohtule sisuliselt ette, et Üldkohus rikkus õigusnorme, kuna ta ei analüüsinud, lähtudes kriteeriumist, mis puudutab huvitatud isiku menetlusõiguste kaitset komisjoni haldusmenetluses, kas vaidlusalune otsus „puudutab“ apellanti „isiklikult“ ELTL artikli 263 neljanda lõigu teise olukorra tähenduses.

19 Oma esimeses väites heidab apellant Üldkohtule sisuliselt ette, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui leidis vaidlustatud kohtumääruse punktides 101–110, et hagi on vastuvõetamatu põhjusel, et komisjon oli kõnealuseid meetmeid vahepeal analüüsinud menetluse Hahn IV algatamise otsuses. Esiteks on see hinnang nii faktilisest kui õiguslikust seisukohast ebatäpne ning teiseks, võttes

arvesse seda otsust, mis on lünklik ja avaldati vaid veidi aega enne vaidlustatud kohtumääruse tegemist, rikkus Üldkohus lisaks ELTL artikli 263 neljandale lõigule ka harta artiklit 47 ja apellandi õigust olla ära kuulatud.

20 Komisjon ja Land Rheinland-Pfalz leiavad, et see argumentatsioon tuleb tagasi lükata, kuna see ei saa olla edukas ning on igal juhul põhjendamatu.

21 Kolmandas väites heidab apellant Üldkohtule ette eelkõige seda, et see ei analüüsinud vaidlustatud kohtumääruse punktis 112 ja järgmistes punktides, kas vaidlusalune otsus „puudutab" apellanti „isiklikult" ELTL artikli 263 neljanda lõigu teise olukorra tähenduses, mitte sellest lähtudes, mis tema väitel kujutab endast 17. septembri 2015. aasta kohtuotsusest Mory jt *vs.* komisjon (C-33/14 P, EU:C:2015:609) tuleneva kohtupraktika kohast „esimest alternatiivi", mis puudutab huvitatud isiku menetlusõiguste kaitset komisjoni haldusmenetluses, vaid lähtudes sellest kohtupraktikast tulenevast väidetavast „teisest alternatiivist", mis puudutab seda, kas kõnealune meede kahjustas oluliselt selle poole seisundit asjaomasel turul. Sellega seoses lükkas Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktides 96–110 ekslikult tagasi tema argumendid, milles ta heitis komisjonile ette, et see ei viinud läbi ametlikku uurimismenetlust, kuna ta ei võtnud arvesse olulisi faktilisi asjaolusid. Käesolevas asjas on aga tegemist erilise olukorraga, milles komisjon ilmselgelt keeldus arvesse võtmast asjaolusid, mida apellant menetluse poolena on tõendanud ja mis on vaidluse lahendamisel määrava tähtsusega. Nii toimides rikkus komisjon meelevaldselt apellandi menetlusõigusi.

22 Täpsemalt väidab apellant selle väite esimeses osas, et käesoleva kohtuasja aluseks olevat menetlust reguleeris nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL artikli 108] kohaldamiseks (EÜT 1999, L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339), ja et ta oleks tulnud kvalifitseerida „huvitatud pooleks" selle määruse artikli 1 punkti h tähenduses, mis annab talle õiguse olla ära kuulatud vastavalt ELTL artikli 108 lõikele 2 ja kõnealuse määruse artiklis 20 ette nähtud õigused. Järelikult, vastavalt sellele, mida Euroopa Kohus leidis 28. jaanuari 1986. aasta kohtuotsuse Cofaz jt *vs.* komisjon (169/84, EU:C:1986:42) punktides 22 ja 23, ja arvestades harta artikliga 47, pidi apellandil olema võimalus esitada hagi oma huvide kaitseks. Apellandi menetlusõigused seisnevad eelkõige selles, et komisjon võtaks arvesse ja uuriks kõiki faktilisi asjaolusid, mida ta kirjeldab ja mis on vaidluse lahendamisel määravad, kontekstis, millesse need asetuvad.

23 Kolmanda väite teises osas leiab apellant, et nagu ta juba Üldkohtus väitis, siis kuigi komisjon oli käesolevas asjas tõepoolest algatanud ametliku uurimismenetluse, ei viidud seda menetlust läbi nõuetekohaselt ning see ei puudutanud asjaolusid tervikuna. Üldkohus ei analüüsinud ega ammugi põhjendanud, miks apellandi olukord ei ole samastatav huvitatud poole olukorraga, kes taotleb ilma ametliku uurimismenetluseta tehtud otsuse tühistamist.

24 Kolmanda väite kolmandas osas väidab apellant, et Üldkohus rikkus ka harta artikliga 41 tagatud hea halduse põhimõtet ega võtnud arvesse, et komisjon oli seda põhimõtet rikkunud. Üldkohus ei võtnud arvesse teatavaid asjaolusid, nagu see, et otsus Hahn I ja vaidlusalune otsus võeti vastu vaevalt viis kuud pärast seda, kui apellant oli esitanud oma viimased selgitused, ning et komisjon diskrimineeris apellanti, jättes arvesse võtmata asjaolud, mis oleksid olnud FFHG-le ja Ryanairile kahjulikud. Lisaks ei võtnud Üldkohus arvesse asjaolu, et komisjon ei põhjendanud, miks ta ei võtnud arvesse teatavaid faktilisi asjaolusid menetluses, mille tulemusel tehti vaidlusalune otsus, ega asjaolusid, mille alusel tehti Frankfurt-Hahni lennujaama puudutavate meetmete kohta mitu otsust. Niisuguses olukorras peaks apellandil siiski olema võimalus kasutada oma menetlusõiguste kaitseks õiguskaitsevahendit.

25 Kolmanda väite neljandas ja viiendas osas märgib apellant, et Üldkohus kehtestas vaidlustatud kohtumääruse punktis 105 ekslikult uue nõude „terviku stsenaariumi“ kohta. Seda nõuet ei toeta ei liidu õigus ega liidu kohtute praktika. Seevastu nõuab see kohtupraktika, et komisjon analüüsiks äritehingut „tervikuna“, mis tähendab, et ta võtab arvesse kõiki olulisi asjaolusid. Komisjon ei viinud aga sellist uurimist läbi vaatamata sellele, et apellant selgitas ja tõendas õiguslikult piisavalt konteksti, kuhu kuuluvad komisjoni analüüsitud faktilised asjaolud. Lisaks hõlmab komisjoni uurimiskohustus käesolevas asjas vähemalt FFHG poolt Ryanairile antud riigiabi ülekandmist, mida Üldkohus ei kontrollinud.

26 Kolmanda väite kuuendas osas väidab apellant, et ta saab oma menetlusõiguste rikkumisele vastu vaielda üksnes tühistamishagi esitamisega, kuna tegevusetushagi ei ole kõnealusel juhul sobiv või vastuvõetav.

27 Sellest tuleneb, et konkurendi esitatud hagi vastuvõetavuse hindamiseks ei saa apellanti käsitleda nii, nagu oleks komisjon viinud läbi nõuetekohase ametliku uurimismenetluse.

28 Komisjon leiab samamoodi nagu Land Rheinland-Pfalz, et kolmas väide tuleb tervikuna põhjendamatuse tõttu tagasi lükata. Komisjoni sõnul on see väide lisaks osaliselt vastuvõetamatu osas, milles see puudutab esiteks Üldkohtu tuvastatud faktilisi asjaolusid ja teiseks argumente, mida esimeses kohtuastmes ei esitatud.

Euroopa Kohtu hinnang

29 Kõigepealt tuleb meenutada, et füüsilise või juriidilise isiku poolt ELTL artikli 263 neljanda lõigu alusel niisuguse akti peale esitatud hagi vastuvõetavus, mille adressaat ta ei ole, eeldab, et isikul on hagi esitamise õigus, mis esineb kahel juhtumil. Esiteks võib hagi esitada tingimusel, et see akt puudutab isikut otseselt ja isiklikult. Teiseks võib niisugune isik esitada hagi halduse üldakti peale, mis ei sisalda rakendusmeetmeid, kui see akt puudutab teda otseselt (vt selle kohta eelkõige 17. septembri 2015. aasta kohtuotsus Mory jt *vs.* komisjon, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punktid 59 ja 91; 13. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Industrias Químicas del Vallés *vs.* komisjon, C-244/16 P, EU:C:2018:177, punkt 39, ning 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 31).

30 Vaidlustatud kohtumääruse punktides 85–144 analüüsis Üldkohus, kas apellandil oli õigus esitada hagi käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis nimetatud esimese olukorra alusel, st kas vaidlusalune otsus puudutas teda otseselt ja isiklikult.

31 Sellega seoses tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et muud isikud kui otsuse adressaadid saavad üksnes siis väita, et otsus puudutab neid isiklikult, kui see otsus mõjutab neid teatud neile eriomaste tunnuste või neid iseloomustavate faktiliste asjaolude tõttu, mis neid kõigist teistest eristavad, ning seeläbi eristab neid isiklikult analoogiliselt isikuga, kellele otsus on adresseeritud (vt selle kohta eelkõige 15. juuli 1963. aasta kohtuotsus Plaumann *vs.* komisjon, 25/62, EU:C:1963:17, lk 238; 28. jaanuari 1986. aasta kohtuotsus Cofaz jt *vs.* komisjon, 169/84, EU:C:1986:42, punkt 22; 22. novembri 2007. aasta kohtuotsus Sniace *vs.* komisjon, C-260/05 P, EU:C:2007:700, punkt 53; 17. septembri 2015. aasta kohtuotsus Mory jt *vs.* komisjon, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punkt 93, ja 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 33).

32 Esimeses ja kolmandas väites heidab apellant Üldkohtule sisuliselt ette, et viimane analüüsis, kas vaidlusalune otsus puudutas teda isiklikult, lähtumata kriteeriumist, mis puudutab huvitatud poole menetlusõiguste kaitset komisjonis toimunud haldusmenetluses, vaid lähtudes hoopis kriteeriumist, mis käsitleb tema seisundi olulist kahjustamist asjaomasel turul.

33 Sellega seoses tuleb märkida, et ELTL artiklis 108 sätestatud riigiabi kontrollimenetluses tuleb eristada esiteks esialgse uurimise etappi selle artikli lõike 3 alusel, mille eesmärk on pelgalt võimaldada komisjonil esmase arvamuse kujundamist asjaomase abi osalise või täieliku kokkusobivuse küsimuses, ja teiseks nimetatud artikli lõikes 2 nimetatud uurimise etappi. Ainult selle uurimise raames, mis peab komisjonil võimaldama hankida juhtumi kõigi asjaolude kohta täielikku teavet, näeb EL toimimise leping ette komisjoni kohustuse küsida asjasse puutuvatelt isikutelt selgitusi (17. septembri 2015. aasta kohtuotsus Mory jt *vs.* komisjon, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punkt 94, ja 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 35).

34 Sellest tuleneb, et kui komisjon leiab ELTL artikli 108 lõikes 2 sätestatud ametlikku uurimismenetlust algatamata sama artikli lõike 3 alusel vastu võetud otsuses, et abi on ühisturuga kokkusobiv, siis saavad õigustatud isikute menetluslikud tagatised olla kindlustatud vaid siis, kui neil on võimalus vaidlustada see otsus liidu kohtus. Neil põhjustel tunnistab liidu kohus vastuvõetavaks tühistamishagi, mille ELTL artikli 108 lõike 2 tähenduses asjasse puutuv isik on niisuguse otsuse peale esitanud selleks, et talle tagataks viimati nimetatud sättest talle tulenevate menetlusõiguste kaitse. Euroopa Kohus on täpsustanud, et need asjasse puutuvad isikud on isikud, ettevõtjad või ühendused, kelle huve võib abi andmine kahjustada, ehk eelkõige abisaajaga konkureerivad ettevõtjad ja kutseorganisatsioonid (17. septembri 2015. aasta kohtuotsus Mory jt *vs.* komisjon, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punktid 95 ja 96, ning 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 36).

35 Seevastu, kui hageja vaidlustab sellise abi hindamise otsuse põhjendatuse, mis on vastu võetud ELTL artikli 108 lõike 3 alusel või ametliku uurimismenetluse tulemusena, siis ainuüksi asjaolu, et teda võib pidada „asjasse puutuvaks isikuks“ selle artikli lõike 2 tähenduses, ei ole hagi vastuvõetavaks tunnistamiseks piisav. Ta peab veel tõendama, et ta on erilises olukorras eespool käesoleva kohtuotsuse punktis 31 viidatud kohtupraktika tähenduses. See on nii muu hulgas juhul, kui vaidlusaluse otsuse esemeks oleva abiga on oluliselt kahjustatud hageja seisundit asjaomasel turul (17. septembri 2015. aasta kohtuotsus Mory jt *vs.* komisjon, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punkt 97, ja 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 38).

36 Nagu Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 93 õigesti märkis, loetakse isiklikult puudutatuks otsusest, millega komisjon lõpetab ametliku uurimismenetluse, lisaks abi saanud ettevõtjale ka selle ettevõtjaga konkureerivad ettevõtjad, kes on menetluses aktiivselt osalenud, eeldusel, et vaidlustatud otsuse esemeks olev abi on nende seisundit turul oluliselt kahjustanud (vt selle kohta 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika).

37 Käesoleval juhul võeti vaidlusalune otsus vastu ELTL artikli 108 lõike 2 kohase ametliku uurimismenetluse tulemusel, nagu möönab ka apellant.

38 Vastupidi sellele, mida väidab apellant, ei saa neil asjaoludel tema hagi selle otsuse peale kuuluda käesoleva kohtuotsuse punktis 34 kirjeldatud juhtumi alla. Kuna apellandi argumentatsioon tugineb 28. jaanuari 1986. aasta kohtuotsuse Cofaz jt *vs.* komisjon (169/84, EU:C:1986:42)

punktidele 22 ja 23, siis piisab, kui märkida, et neid tuleb lugeda koos selle kohtuotsuse punktiga 25, mis kinnitab, et ainuüksi asjaolust, et ettevõtjal oli aktiivne roll ametlikus uurimismenetluses, ei piisa, et asuda seisukohale, et seda menetlust lõpetav otsus puudutab teda isiklikult.

39 Apellandi väide, et komisjoni läbiviidud ametlik uurimismenetlus oli puudulik, kuna vaidlustatud otsus põhines ebatäielikel või valesti hinnatud asjaoludel, või argumentatsioon, mis põhineb menetluse Hahn IV algatamise otsuse ja otsuste Hahn I ja Hahn II vastuvõtmisel ja väidetaval ebatäielikkusel, ei saa sellist järeldust kahtluse alla seada.

40 Kohtupraktika, mis käsitleb ametliku uurimismenetluse tulemusel vastu võetud otsuse peale esitatud hagi vastuvõetavust, on nimelt kohaldatav ilma, et tehtaks vahet erinevatel väidetel, millele saab sellise hagi põhjendamiseks tugineda. Lisaks tuleb tõdeda, et menetlusnormide väidetava rikkumise varjus kritiseerib apellant tegelikult sisuliselt vaidlusaluses otsuses sisalduvat komisjoni hinnangut, kuigi Üldkohtus toimunud vaidlus puudutas selle otsuse peale esitatud hagi vastuvõetavust.

41 Neil asjaoludel ei mõjuta iseenesest käesoleva kohtuotsuse punktides 36 ja 38 meenutatud kohtupraktika kohaldatavust küsimus, kas vaidlusaluse otsuse aluseks olnud ametlik uurimismenetlus hõlmas kõiki olulisi asjaolusid või kas neid asjaolusid uuriti mõne teise menetluse raames, nagu käesolevas asjas menetlus Hahn IV. Üldkohus võttis vaidlustatud kohtumääruse punktides 101–110 nende aspektide suhtes seisukoha täiendavalt vastuseks apellandi argumentatsioonile, millega sooviti tõendada, et tema olukord tuleb samastada huvitatud poole olukorraga, kes taotleb ilma ametliku uurimismenetluseta tehtud otsuse tühistamist.

42 Järelikult tuleb esimene ja kolmas väide edutuse tõttu tagasi lükata osas, milles need puudutavad vaidlustatud kohtumääruse nimetatud punkte.

43 Seega ei rikkunud Üldkohus õigusnormi, kui ta vaidlustatud kohtumääruse punktis 111 ja selle määruse punktis 112 ja järgmistes punktides ELTL artikli 263 neljanda lõigu teise lauseosa alusel läbi viidud analüüsis leidis, et ainuüksi apellandi osalemine haldusmenetluses ei ole piisav, et tõendada, et vaidlusalune otsus puudutas teda selle sätte tähenduses isiklikult.

44 Eeltoodu põhjal tuleb apellatsioonkaebuse esimene ja kolmas väide tagasi lükata kui osaliselt vastuvõetamatud ja osaliselt põhjendamatud.

Teine väide, et on tehtud ilmne hindamisviga ja rikutud ELTL artikli 263 neljanda lõigu kolmandat lauseosa ja põhjendamiskohustust, kuna Üldkohus ei kvalifitseerinud vaidlusalust otsust „halduse üldaktiks“ selle sätte tähenduses

Poolte argumendid

45 Teises väites heidab apellant Üldkohtule sisuliselt ette ELTL artikli 263 neljanda lõigu kolmanda lauseosa rikkumist, kui ta leidis vaidlustatud kohtumääruse punktides 146–150, et vaidlusalune otsus ei ole „halduse üldakt“ selle sätte tähenduses ja et apellandil ei olnud seega selle sätte alusel hagi esitamise õigust.

46 Ta väidab eelkõige, et Land Rheinland-Pfalzi likviidsusfondist 45 miljoni euro eraldamine FFHG-le kujutab endast abikava. Selles osas ei võtnud Üldkohus arvesse asjaolusid, mis võimaldavad sellist kvalifikatsiooni järeldada, ning rikkus seega õigusnormi ja ka põhjendamiskohustust, kui ta eitas sellise abikava olemasolu. Käesoleval juhul kasutas FFHG sel viisil saadud abi Ryanairi kasuks ja kandis selle seega üle Ryanairile. Selles osas eiras Üldkohus komisjoni kontrollikohustuse ulatust. Seetõttu ei kontrollinud Üldkohus ka seda, kas komisjon täitis oma uurimiskohustust, rikkudes sellega õigusnormi. Lisaks rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta eitas, et komisjonil on kohustus uurida riigiabi üleandmist Ryanairile. Igal juhul on tõendatud, et FFHG kasutas talle antud abi Ryanairi heaks, et katta 2005. aastal nende kahe poole vahel sõlmitud lepingust tulenevat kahjumit ja rahastada Ryanairile määratud infrastruktuuri.

47 Apellandi sõnul on 6. novembri 2018. aasta kohtuotsus Scuola Elementare Maria Montessori *vs.* komisjon, komisjon *vs.* Scuola Elementare Maria Montessori ja komisjon *vs.* Ferracci (C-622/16 P–C-624/16 P, EU:C:2018:873) kohaldatav Land Rheinland-Pfalzi likviidsusfondist lähtuvale rahastamisele. Sellest kohtupraktikast tuleneb, et piisab, kui apellant tõendab, et vaidlusalune akt puudutab teda otseselt, ning ta peab sellega seoses tõendama, et see akt võib tõesti kahjustada konkurentsi asjaomasel turul. Nagu nähtub tema esitatud tõenditest, on need tingimused käesolevas asjas täidetud. Vaidlustatud kohtumääruses on seega rikutud õigusnormi ja esimeses kohtuastmes esitatud hagi oleks tulnud tunnistada vastuvõetavaks.

48 Komisjon ja Land Rheinland-Pfalz väidavad, et teine väide tuleb ilmselge vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata, kuna see puudutab faktilisi järeldusi ja kujutab endast igal juhul uut argumentatsiooni. Lisaks on see väide edutu või vähemalt põhjendamatu.

Euroopa Kohtu hinnang

49 Esiteks tuleb tõdeda, et Lissaboni lepinguga lisati ELTL artikli 263 neljandasse lõiku kolmas lauseosa, mis muutis füüsiliste ja juriidiliste isikute esitatud tühistamishagide vastuvõetavuse tingimused leebemaks. Nimelt ei sea see lauseosa füüsiliste ja juriidiliste isikute esitatud tühistamishagide vastuvõetavuse tingimuseks seda, et vaidlusalune akt puudutaks hagejat isiklikult, ning annab õiguse kasutada seda õiguskaitsevahendit „halduse üldaktide“ suhtes, mis ei vaja rakendusmeetmeid ja puudutavad hagejat otseselt (vt selle kohta 6. novembri 2018. aasta kohtuotsus Scuola Elementare Maria Montessori *vs.* komisjon, komisjon *vs.* Scuola Elementare Maria Montessori ja komisjon *vs.* Ferracci (C-622/16 P–C-624/16 P, EU:C:2018:873, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).

50 Teiseks tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et komisjoni otsus, mille ese on „abikava“ lubamine või keelamine, on üldkohaldatav ja seega võib selle kvalifitseerida „halduse üldaktiks“ ELTL artikli 263 neljanda lõigu kolmanda lauseosa tähenduses (vt selle kohta 6. novembri 2018. aasta kohtuotsus Scuola Elementare Maria Montessori *vs.* komisjon, komisjon *vs.* Scuola Elementare Maria Montessori ja komisjon *vs.* Ferracci (C-622/16 P–C-624/16 P, EU:C:2018:873, punktid 31 ja 32 ning seal viidatud kohtupraktika).

51 Vaidlustatud kohtumääruse punktis 150 tuvastas aga Üldkohus, et kõnealuseid meetmeid ei võetud abikava alusel ja need on individuaalsed, millele apellant vaidleb vastu põhjendusega, et üks kolmest vaidlusaluse otsuse esemeks olevast abimeetmest, nimelt Land Rheinland-Pfalzi likviidsusfond, kujutab endast abikava.

52 Siiski tuleb tõdeda, et apellandi argumentidega vaidlustatakse lõpuks selle meetme kvalifitseerimine komisjoni poolt määruse nr 659/1999 artikli 1 punktis d ette nähtud kriteeriumide alusel ning see argumentatsioon on seega apellatsiooniastmes vastuvõetamatu.

53 Järelikult tuleb teine väide vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata, ilma et oleks vaja teha otsust kõigi argumentide kohta, mille apellant selle väite toetuseks esitas.

Neljas väide, et rikutud on ELTL artikli 263 neljandat lõiku, kuna Üldkohus kohaldas valesti 17. septembri 2015. aasta kohtuotsusest Mory jt vs. ***komisjon (C-33/14 P, EU:C:2015:609) tuleneva kohtupraktika „teise alternatiivi“ sisulisi tingimusi***

Poolte argumendid

54 Oma neljandas väites leiab apellant sisuliselt, et Üldkohtus kohaldas vaidlustatud kohtumääruse punktis 111 ja järgmistes punktides vääralt sisulisi tingimusi – mida ta väidab kujutavat endast 17. septembri 2015. aasta kohtuotsusest Mory jt *vs.* komisjon (C-33/14 P, EU:C:2015:609) tuleneva kohtupraktika „teist alternatiivi“ –, kuna küsimus sellest, kas kõnealused meetmed on oluliselt kahjustanud apellandi seisundit asjaomasel turul, on vaid üks kriteerium nendest, mille alusel tuvastada, et need meetmed teda isiklikult puudutavad. Samas ei analüüsinud Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 114 ja järgmistes punktides, kas selle kohtuasja konkreetses olukorras on muid asjaolusid, mis apellanti kõigist teistest isikutest eristavad.

55 Komisjon ja Land Rheinland-Pfalz leiavad, et neljas väide tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

56 Piisab, kui märkida, et nagu nähtub eelkõige käesoleva kohtuotsuse punktidest 32–43, ei rikkunud Üldkohus ühtegi õigusnormi, kui ta leidis vaidlustatud kohtumääruse punktis 111 ja järgmistes punktides, et vaidlusalune otsus ei puudutanud apellanti isiklikult ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses, kuna see otsus võeti vastu ametliku uurimismenetluse tulemusel, lähtudes kriteeriumist, kas tema seisundit asjaomasel turul on oluliselt kahjustatud.

57 Seega tuleb neljas väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Viies väide, mille kohaselt on rikutud ELTL artikli 263 neljandat lõiku, tõhusa kohtuliku kaitse ja poolte võrdsuse põhimõtet ning tehtud ilmne hindamisviga, kuna Üldkohus kohaldas liiga rangeid kriteeriume selle tõendamisele, et tema seisundit asjaomasel turul on oluliselt kahjustatud

Poolte argumendid

58 Viiendas väites kinnitab apellant, et isegi kui tuleks kohaldada kriteeriumi tema seisundi olulise kahjustamise kohta kõnealusel turul, oleks Üldkohus pidanud kohtuasja eripära tõttu vähendama tõendamiskoormist seetõttu, et see kriteerium oli käesoleval juhul täidetud.

59 Ta märgib sellega seoses, et komisjon ei võtnud arvesse kõiki faktilisi asjaolusid ja asjasse puutuvaid meetmeid. Kuna komisjon käsitles olukorda meelevaldselt ning esitatud teave oli lünklik ja seetõttu apellandi kahjuks, ei saa apellant poolte võrdsuse põhimõtet ja tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet arvestades olla kohustatud tõendama, et kõnealused meetmed on oluliselt kahjustanud tema seisundit asjaomasel turul.

60 Apellant leiab, et sellest vaatenurgast lähtudes on ta tõendanud, et tema seisundit asjaomasel turul on oluliselt kahjustatud, kuna Ryanair sai FFHG-lt ja Land Rheinland-Pfalzilt mitusada miljonit eurot ja et need meetmed mõjutasid oluliselt apellandi seisundit turul nii Euroopa lennutranspordi sektoris kui ka tema peamises tegevuskohas Maini-äärses Frankfurdis.

61 Komisjoni ja Land Rheinland-Pfalzi arvates tuleb viies väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

62 Tuleb märkida, et apellandi argumentatsioonil, mille kohaselt Üldkohus oleks pidanud tema tõendamiskoormist kergendama, puudub igasugune õiguslik alus.

63 Esimesena, kuivõrd apellant tugineb sellele, et komisjon analüüsis kõnealuseid meetmeid puudulikult ja ekslikult, siis isegi kui see asjaolu osutub tõeks, ei saa see mõjutada selle tingimuse asjakohasust, mille kohaselt vaidlusalune otsus võib oluliselt kahjustada tema asjaomast seisundit turul, ega mõjutada tõendamiskoormist, mis on nõutav, et tõendada õigust esitada hagi otsuse peale, mis neid meetmeid käsitleb.

64 Teisena, kuivõrd apellant väidab, et kuna oleks tulnud kergendada tema kohustust tõendada, et tema turuseisundit on oluliselt kahjustatud, on ta tegelikult need tõendid esitanud, ja toob sellega seoses välja eelised, mida Ryanair FFHG-lt ja Land Rheinland-Pfalzilt sai, siis see argument põhineb vääral eeldusel, kuna nagu nähtub ka käesoleva kohtuotsuse eelmisest punktist, ei saa apellant sellisele tõendamiskoormise kergendamisele tugineda.

65 Seega tuleb viies väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Kuues väide, et on tehtud ilmne hindamisviga, kuna Üldkohus leidis, et vaidlusaluses otsuses nimetatud meetmed ei kahjustanud oluliselt apellandi seisundit asjaomasel turul

Poolte argumendid

66 Kuuendas väites, mis on esitatud teise võimalusena, väidab apellant, et Üldkohus tugines esiteks tema turuseisundi olulist kahjustamist puudutava tingimuse hindamisel asjaomase turu väärale käsitusele. Üldkohus lähtus selles osas oma analüüsis valedest kriteeriumidest. Teiseks seadis Üldkohus põhjusliku seose osas liiga kõrged nõuded. Kolmandaks ei võtnud tema analüüs arvesse asjaolu, et asjaomane turg oli laienemas, ja ta tugines ekslikele kaalutlustele eelkõige seoses lennuettevõtja Ryanair baaslennujaama avamisega Maini-äärse Frankfurti lennujaamas ja selle lennujaama geograafilise lähedusega Frankfurt-Hahni lennujaamale.

67 Mis puudutab kõigepealt asjaomase turu määratlust, siis kritiseerib apellant eelkõige vaidlustatud kohtumääruse punkte 117 ja 119 ning järgmisi punkte väitega, et Üldkohus jättis seal ekslikult tähelepanuta tema antud määratluse põhjusel, et see ei ole riigiabi valdkonnas asjakohane, selleks et hinnata hagi vastuvõetavust ELTL artikli 263 neljanda lõigu alusel.

68 Samuti väidab apellant, et Üldkohus tugines vaidlustatud kohtumääruse selles osas asjaomase turu väärale määratlusele, kui ta jättis tähelepanuta määratluse, mille apellant selle kohta esitas. Käesolevas asjas on asjaomane turg Euroopa lennutranspordi sektori turg ja järelikult Euroopa lennuliinide võrgustiku turg, mille moodustavad asjaomased konkurendid, nimelt Ryanair ja apellant.

69 Seejärel heidab apellant Üldkohtule ette eelkõige seda, et Üldkohus lükkas vaidlustatud kohtumääruse punktis 118 valede hindamiskriteeriumide alusel tervikuna tagasi asjaolud ja argumendid, millele apellant tugines tõendamaks, et tema seisundit asjaomasel turul on oluliselt kahjustatud, kuigi need asjaolud ja argumendid olid kokkuvõtlikult esitatud selle kohtumääruse punktis 117. Nii toimides jättis Üldkohus tähelepanuta ka sellise kahjustamise tõendamise nõuded, eelkõige selle, mis puudutab asjaomaste meetmete ja selle kahjustamise vahelist põhjuslikku seost, nagu need tulenevad 28. jaanuari 1986. aasta kohtuotsusest Cofaz jt *vs.* komisjon (169/84, EU:C:1986:42).

70 Sellega rikkus Üldkohus ka harta artiklit 47.

71 Lõpuks väidab apellant, et vastupidi sellele, mida Üldkohus selle kohta otsustas – eelkõige vaidlustatud kohtumääruse punktis 121 ja järgmistes punktides –, esitas ta rea tõendeid muu hulgas Euroopa lennuliikluse, lennuettevõtjate Euroopa võrgustike, Ryanairi ja tema reisijate arvu hüppelise kasvu kohta, Ryanairi baasi avamise kohta Maini-äärse Frankfurdi lennujaamas ning selle lennujaama ja Frankfurt-Hahni lennujaama omavahelise geograafilise läheduse kohta. Apellant on seega tõendanud, et kõnealune abi kahjustas oluliselt tema seisundit asjaomasel turul.

72 Apellant järeldab sellest, et kui Üldkohus oleks neid asjaolusid õigesti hinnanud, oleks ta pidanud hagi vastuvõetavust kinnitama.

73 Komisjon leiab, et kuues apellatsioonkaebuse väide puudutab faktiliste asjaolude ja tõendite sõltumatut hindamist Üldkohtu poolt ning on seega vastuvõetamatu. Igal juhul leiab komisjon samamoodi nagu Land Rheinland-Pfalz, et see väide tuleb tervikuna põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

74 Kõigepealt tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on korduvalt otsustanud, et see, et apellant peab tõendama oma turuseisundi olulist kahjustamist, ei tähenda lõpliku otsuse tegemist selle apellandi ja abi saanud ettevõtjate vaheliste konkurentsisuhete kohta, vaid on üksnes vaja, et apellant põhjendab asjakohasel viisil, kuidas võib komisjoni otsus rikkuda tema seaduslikke huve, kahjustades kõnealusel turul oluliselt tema seisundit (vt selle kohta 28. jaanuari 1986. aasta kohtuotsus Cofaz jt *vs.* komisjon, 169/84, EU:C:1986:42, punkt 28; 22. novembri 2007. aasta kohtuotsus Hispaania *vs.* Lenzing, C-525/04 P, EU:C:2007:698, punkt 41; 22. novembri 2007. aasta kohtuotsus Sniace *vs.* komisjon, C-260/05 P, EU:C:2007:700, punkt 60, ja 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 57).

75 Nagu tuleneb niisiis Euroopa Kohtu praktikast, ei ilmne apellandi konkurentsiseisundi oluline kahjustamine asjaomasel turul mitte selle turu erinevate konkurentsisuhete põhjalikust analüüsist, mis võimaldaks täpselt kindlaks teha tema konkurentsiseisundi kahjustamise ulatuse, vaid põhimõtteliselt *prima facie* tuvastamisest, et komisjoni otsuses käsitletud meetme võtmise tagajärjel kahjustatakse oluliselt tema seisundit (vt selle kohta 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 58).

76 Sellest tuleneb, et see tingimus võib olla täidetud, kui apellant esitab tõendid, mis võimaldavad kindlaks teha, et kõnealune meede võib oluliselt kahjustada tema seisundit asjaomasel turul (vt 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

77 Sellega seoses on Euroopa Kohus 15. juuli 2021. aasta kohtuotsuse Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon (C-453/19 P, EU:C:2021:608) punktides 63 ja 64 – ja vastupidi sellele, mida Üldkohus leidis vaidlustatud kohtumääruse punktis 116 – otsustanud, et *prima facie* tuvastamiseks, et komisjoni otsuses käsitletud meetme võtmise tagajärjel kahjustatakse oluliselt apellandi konkurentsiseisundit, ei ole vaja, et ta määratleks asjaomase turu või turud, esitades teabe nende suuruse, struktuuri ja nendel turgudel tegutsevate konkurentide kohta.

78 Seevastu, nagu Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 112 õigesti märkis, ei piisa esimesena ainuüksi asjaolust, et akt, mille tühistamist apellant taotleb, võib avaldada teatavat mõju asjaomasel turul esinevatele konkurentsisuhetele ning et ta on mingis konkurentsisuhtes isikuga, kes saab sellest aktist kasu, selleks et apellanti saaks pidada sellest aktist isiklikult puudutatuks. Teisisõnu ei saa ettevõtja piirduda väitega, et ta on sellise ettevõtja konkurent, kes saab kasu meetmest, mille tühistamist ta taotleb (vt selle kohta 22. detsembri 2008. aasta kohtuotsus British Aggregates *vs.* komisjon, C-487/06 P, EU:C:2008:757, punktid 47 ja 48, ning 17. septembri 2015. aasta kohtuotsus Mory jt *vs.* komisjon, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punktid 99 ja 100).

79 Teisena, nagu Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 115 õigesti tõdes, ei saa konkurendi turuseisundi olulise kahjustamise tõendamine piirduda vaid selliste asjaolude esinemisega, mis osutavad apellandi äri- või finantstulemuste halvenemisele, näiteks see, et tema käive oluliselt langes, ta sai märkimisväärset finantskahju või tema turuosa pärast kõnealuse abi andmist märkimisväärselt vähenes. Riigiabi andmine võib kahjustada ettevõtja konkurentsiolukorda ka muul viisil, põhjustades näiteks tulu saamata jäämise või ebasoodsama arengu kui see, mis oleks toimunud juhul, kui abi ei oleks antud (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Deutsche Lufthansa *vs.* komisjon, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

80 Käesolevas asjas tuleb kõigepealt märkida apellandi kuuenda väite kohta – milles ta leidis sisuliselt, et kui Üldkohus analüüsis seda, kas apellandi seisundit asjaomasel turul on oluliselt kahjustatud, määratles Üldkohus selle turu vääralt, võtmata arvesse, et tegemist on Euroopa lennutranspordi sektoriga, mis koosneb Euroopa lennuliinide võrgustikust, mida käitavad erinevad selles sektoris tegutsevad lennuettevõtjad, st muu hulgas Ryanair ja apellant –, et see argument põhineb vaidlustatud kohtumääruse osalisel tõlgendamisel ega saa seega olla edukas. Nimelt nähtub selle kohtumääruse punktist 130, et Üldkohus võttis seda turgu arvesse nii, nagu apellant ise selle esimeses kohtuastmes määratles.

81 Seejärel leidis Üldkohus vaidlustatud kohtumääruse punktis 131, et isegi kui eeldada, et asjaomast turgu saab nii määratleda, ei saa – arvestades nii asjaolu, et Ryanair käitab Maini-äärsest Frankfurdist väljuvaid lennuliine, kui ka muid apellandi esitatud asjaolusid – siiski asuda seisukohale, et apellandi seisundit sellel turul on oluliselt kahjustatud.

82 Asjaolude sõltumatu hindamise käigus, mida ei saa apellatsiooniastmes kahtluse alla seada (välja arvatud nende faktide moonutamist käsitleva väite korral, millele apellant ei ole käesolevas asjas aga sugugi viidanud), järeldas Üldkohus selle kohtumääruse punktis 141, et apellant ei ole tõendanud, et tema käive oluliselt langes, ta sai märkimisväärset finantskahju või tema turuosa asjaomasel turul või asjaomastel turgudel märkimisväärselt vähenes pärast seda, kui Frankfurt-Hahni lennujaama kasuks võetud meetmeid rakendati, isegi kui need meetmed Ryanairile edasi kanti. Ta lisas, et apellant ei ole tõendanud ka saamata jäänud tulu või arengut, mis oli ebasoodsam sellest, mis oleks toimunud nende meetmete puudumisel.

83 Lõpuks tuleb tagasi lükata apellandi argument, et Üldkohus lükkas vaidlustatud kohtumääruse punktis 117 ja järgmistes punktides valede hindamiskriteeriumide alusel tervikuna tagasi need asjaolud ja argumendid, mille apellant oli esitanud tõendamaks, et tema seisundit asjaomasel turul on oluliselt kahjustatud, kuigi need asjaolud tõendasid sellist kahjustamist.

84 Pärast seda, kui Üldkohus oli vaidlustatud kohtumääruse punktis 117 kokkuvõtlikult käsitlenud kaheksat apellandi esitatud argumenti ja tõendit, leidis ta esiteks selle kohtumääruse punktis 118, et enamik apellandi argumentidest piirdus selle üldise konkurentsisurve kirjeldamisega, mida odavlennuettevõtjad traditsioonilistele lennuettevõtjatele avaldasid. Nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 78 märgitud, tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et selline järeldus ei tõenda, et vaidlusalune otsus apellanti oluliselt kahjustas. Teiseks tuleb märkida, et Üldkohus analüüsis neid argumente faktilistele asjaoludele antud iseseisva hinnangu raames, mille tulemusel ta jõudis vaidlustatud kohtumääruse punktis 141 esitatud järeldusele, et samadel põhjustel, mis on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktis 82, tuleb apellandi argumendid lugeda vastuvõetamatuks.

85 Järelikult tuleb tagasi lükata ka argument harta artikli 47 rikkumise kohta.

86 Neil asjaoludel ei ole apellant tõendanud, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis eelkõige vaidlustatud kohtumääruse punktis 144, et apellant ei ole õiguslikult piisavalt tõendanud, et vaidlusaluses otsuses nimetatud meetmed puudutavad teda isiklikult, mistõttu ei saanud tema tühistamishagi lugeda ELTL artikli 263 neljanda lõigu teise lauseosa alusel vastuvõetavaks.

87 Seega tuleb apellatsioonkaebuse kuues väide tagasi lükata kui osaliselt vastuvõetamatu ja osaliselt põhjendamatu.

88 Kuna ühegi väitega, mille apellant oma apellatsioonkaebuse põhjendamiseks esitas, ei saa nõustuda, tuleb apellatsioonkaebus tervikuna rahuldamata jätta.

Kohtukulud

89 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 184 lõige 2 näeb ette, et kui apellatsioonkaebus on põhjendamatu, siis otsustab Euroopa Kohus kohtukulude jaotuse.

90 Kodukorra artikli 138 lõike 1 kohaselt, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse apellatsioonimenetluses, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna apellant on kohtuvaidluse kaotanud ning komisjon ja Land Rheinland-Pfalz on palunud kohtukulud temalt välja mõista, siis tuleb käesoleva apellatsioonimenetlusega seonduvad kulud temalt välja mõista.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. Jätta apellatsioonkaebus rahuldamata.

2. Jätta Deutsche Lufthansa AG kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja Euroopa Komisjoni ja Land Rheinland-Pfalzi kohtukulud.

Allkirjad